

AANVULLING OP EEN TOELICHTING

door

A. Stiva

I. Codering voor Molluskenvondsten.

In Engeland is nu in gebruik genomen een nieuwe codering voor het aangeven van de status van Marine Mollusken.

Levend verzameld na 1950 ●

Levend verzameld voor 1950 ○

Lege schelp verzameld, alle data 0

Het systeem is in gebruik bij de Sea Area Atlas of the Marine Molluscs of Britain and Ireland. Deze Atlas is dit jaar uitgegeven door de Nature Conservancy Council/Conchological Society of Great Britain & Ireland, en bij de Council te bestellen. Adres: Interpretative Branch, Nature Conservancy Council, Attinghampark, Shrewsbury, Salop SY4 4TW Great Britain.

II. De Porcupine Expedities vonden plaats in 1869 en 1870.

De eerste (1869) opereerde 2 maal in de area ten Westen van Ierland tot 15° W. en 1 maal in de area van N. Schotland tot de Fär-Öer eilanden. De expeditie van 1870 opereerde ten ZW van Engeland en de Westkust van Portugal en Spanje. Tevens in het gebied tussen N. Afrika en Spanje en de N. Afrikaanse kust tot Pantellaria. Ook werd nog verzameld ten Oosten van Sicilië. Het verzamelde materiaal is nog maar gedeeltelijk ver- en bewerkt en dit komt dacht ik wel eens meer voor.

Artikelen over het verzamelde materiaal zijn verschenen in Nature, London; Proc. Roy. Soc. en Proc. Zool. Soc., London. Nadere gegevens over de monsterstations en de verdere geschiedenis over het verzamelde materiaal is te lezen in Anders Warén (1980).

BIBLIOGRAFIE

VERDUIN, A., 1982. Corr. Bl. NMV 207: 1280.

WARÉN, ANDERS, 1980. Marine Mollusca described by J.G. Jeffreys, with the location of the type material. Special Publication, Conch. Soc. Gr.Br. and Ireland, 1-60. London.

JUTTE, C., 1982. Voorlopige verspreidingskaarten van de Nederlandse Planorbidae.- Nieuwsbrief no. 11, European Invertebrate Survey, Nederland, pp. 3-8.

Een nuttig overzicht, dat ons weer een stapje nader brengt tot het in kaart brengen van alle soorten mollusken in ons land. Het is de som van een enorme hoeveelheid veld-, preparatie-, determinatie- en voorbereidend computerwerk. Aangezien het om een voorlopig overzicht gaat, veroorloof ik mij, enkele kanttekeningen te maken.

De zg. totaalkaart geeft alle 10 km quadraten aan, waarin Planorbidae zijn gevonden, ongeacht of er één of tien soorten per kwadraat verzameld werden. De conclusie, zij het met enige reserve, luidt, dat 'een goede dekking van Nederland is verkregen'. Met zo'n conclusie zou ik voorzichtig zijn. Open plekken op de kaart kunnen namelijk betekenen: of niet verzameld, of wel verzameld, doch niets gevonden. Gevallen als deze laatste ken ik bij Pisidiids bv.: de NW-hoek van Noord-Brabant, en Groningen ten Noorden van het Eemskanaal. In de tweede plaats geeft een totaalkaart niet aan, met welke mate van grondigheid in elk kwadraat werd verzameld. Als men in elk kwadraat van Nederland tien Planorbiden zou oprapen (dus: volledige dekking), heeft men een goede kans alleen corneus, planorbis en vortex te bemachtigen. Maar de 'schaarse' soorten die in een verhouding van één op de honderd verzamelde mollusken voorkomen en niettemin wijd verspreid zijn, komen dan totaal niet aan bod. A. vorticulus is een voorbeeld, waarvan, zoals de Duitsers het uitdrukken, de 'Häufigkeit' gering, de 'Stetigkeit' daarentegen redelijk groot is. Ik weet niet of er geijkte Nederlandse termen voor deze aspecten van 'zeldzaamheid' bestaan, ik zou zeggen: plaatselijke talrijkheid en frekwentie.

De kaart van G. riparius heeft slechts twee stippen nl. Utrecht en het Naardermeer. In de tekst heet het: 'zeer schaarse soort'. Is dit laatste juist? In de onderscheidene Correspondentiebladen worden zeker 12 vindplaatsen in de provincies Utrecht, Friesland, Noord- en Zuid-Holland genoemd. Aten en De With (CB 64: 615-617) hebben extra aandacht aan het Vechtplassengebied besteed en concludeerden dat riparius er overal voorkomt. Maar in geen localiteit is de soort er talrijk. Ik zelf verzamelde indertijd in het Naardermeer op ruim 13.000 mollusken van 8 stations slechts 272 schelpjes van riparius, dat is ongeveer 1 op 180!

In zijn slotopmerkingen merkt de schrijver op, dat het voor een nadere analyse van de dynamiek in het verspreidingspatroon noodzakelijk is, dat meer recente gegevens beschikbaar komen. Dat is natuurlijk juist. Maar aan de andere kant moet men realistisch zijn. Met zoetwatermollusken (het aantal liefhebbers in Nederland kunnen wij op de vingers van één hand tellen) is het nu eenmaal anders gesteld dan bijvoorbeeld met vogels en planten. In één seizoen kunnen de vogelaars, verspreid over het hele land, een aardig beeld geven van de trek. Bij zoetwatermollusken mogen wij blij zijn, wanneer in een halve eeuw tijds zoveel waarnemingen gedaan worden, dat een redelijk beeld van de verspreiding verkregen wordt, om wijselijk nog maar niet te spreken van verspreidingsdynamiek. Persoonlijk meen ik, dat de huidige tactiek niet meer moet zijn de 'vlinderverkenning' van het gehele land, een werk-

wijze die soortelijk discriminerend werkt en waardoor slechts ogenschijnlijk 'een goede dekking' wordt verkregen, doch een grondige inventarisatie van enkele welgekozen gebieden. Zoals bv. Visser op Texel en Terschelling gewerkt heeft en onlangs A. Janssen, in elke geval wat *Pisidium*s betreft, in Drentse beken. En zoals Drs Cuppen en zijn medewerkers sinds enkele jaren het Veluwegebied exploreren.

J.G.J. Kuiper

L.A. VAN DER TUUK, 1982. A Maastrichtian conchorhynch (*Conchorhynchus limburgicus* n.sp., Cephalopoda) from Limburg, The Netherlands.- *Geologie en Mijnbouw* 61(2): 179-182.

Na een artikel over rhyncholeten (bovenste kaakhelft) uit het Limburgse Maastrichtien (*Geol. Mijnbouw* 59: 333-341, 1980) (CB 200: 1155) beschrijft ons medelid Van der Tuuk nu de onderste kaakhelft van een fossiele inktvis (waarschijnlijk een Ammoniet) die niet nader kan worden geclassificeerd. Alleen wanneer de fossiele mandibula's gevonden worden in de laatste kamer van een inktvissenschelp wordt een nadere determinatie mogelijk. Om de voorwerpen die zonder verband met de schelp worden gevonden toch te kunnen indelen heeft zich een parasytematiek ontwikkeld. De nieuwe soort werd ondergebracht in het paragenus Conchorhynchos de Blainville, 1827, dat ook wel vorm-genus genoemd wordt. Fossiele kaakelementen zijn erg zeldzaam. Meestal fossiliseren de rhyncholeten. Het genus *Conchorhynchus* is nog veel zeldzamer en het is voor het eerst dat in Nederland fossiele onderste kaakhelften zijn gevonden. Als krijtfossiel waren zij bekend uit Engeland, Duitsland, Japan en de USSR. Het typemateriaal van de nieuwe soort werd gedeponereerd in het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, Leiden.

Een parataxon is dus een 'parkeergarage' waar een soort voorlopig wordt gestald totdat bekend is geworden tot welk dier een bewaard gebleven spoor of deel van een lichaam heeft behoord.

L.J.M. Butot